

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 8 του Μάρτη 1906

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ 4 | ΑΡΙΘ. 188

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. Από τον κόσμο του σαλονιού. — Ζήλεια.

Α. Ε. Παραμύθια του Μολίβου (της Μινυλίνης).

Δ. Π. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ. Τι μάς χρειάζεται.

ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ. Επιστήμη πρωτομάθητη — Άθροισμος Μηχανισμός (συνέχεια).

ΤΙΜΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ. Τα Γλωσσικά παράξενα.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ. Χρονικά Γράμματα (μεταφρ. Ήλ. Βουτιεριδής).

ΝΙΚΟΣ ΜΑΡΓΩΜΕΝΟΣ. Θεσσαλικά δηγήματα. Οι Γλάροι.

Ν.Θ.Α. Το κράτος του Φάντη.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ο Κύκλωπας του Πάλλη. ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Δέαντος Κ. Παλαμάς, Νίκος Παπαγεωργίου, Πεύκος Όρεινός.

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και Πρόματα (Οι φαρμακοποιοί του Ραλλίου. — Ο Μούσχος. — Γαρδύσιοι. — Τα ιερόπια του Κοινοβίου. — Ο κ Φραγκούδης. — Το «Ζήτω» του φονιά).

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

ΤΟΥ ΠΑΛΛΗ

Ο Παλαμάς μάς ετοιμάζει μια μεγάλη μελέτη της 'Ιλιάδας του Πάλλη. Στη μελέτη αυτή ο βαρύς κριτικός θα μάς αναλύσει πλατιά, καθώς μόνον, όχι μόνο το άριστοτεχνικό ξαναζύμωμα και ξαναγέννημα της 'Ιλιάδας, αλλά όλη γενικά τη μεταφραστική δουλειά του Πάλλη. Θα μάς μιλήσει δηλ. και για το Βαγγέλιο και για το Θουκυδίδη, φυσικά και για τον «Κύκλωπα» του Εuryπίδη, που πέρυσι τυπώθηκε στο «Νουμά» και που φέτος, προχτές ακόμα, βγήκε σε βιβλίο, τυπωμένο στα Παρίσια, στο τυπογραφείο του Charouet.

Από τον Παλαμά τόχω άκουστά κι αυτό, πως τί μεταφράσεις του Πάλλη είναι πιστές κι άπιστες μαζί, τόσο πιστές όσο κι άπιστες, αφού άπιστούνε στη λέξη του κείμενου, όχι από άδυναμία του μεταφραστή, αλλά πίστηδες για ναποδώσουν πιστώτερα την ψυχή του. Στην επιγραμματική αυτή κρίση του Παλαμά συνοψίζεται όλη ή γιγαντεία δουλειά του Πάλλη, όλ' ή δημιουργική δύναμή του. Γιατί ή Πάλλης δέ μεταφράζει δημιουργεί. Κι όλο το μεταφραστικό του έργο είναι πέρα για πέρα δημιουργικό, τόσο δημιουργικό που, καθώς παρατήρησε κάποιος,

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

ΔΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

μπορεί αξιόλογα κι άδίσταχτα νάν το υπογράψει με τόνόμά του, χωρίς να κινδυνεύει καν πως είναι μετάφραση. Ό,τι κι αν πάρει στα χέρια του, είτε αρχαίο συγγραφέα, είτε ξένο ποιητή, είτε επιστημονικό σύγγραμμά, θάν τό φέρει τόσο σιμά στη ζωή μας, θάν τό κάνει τόσο Ρωμαίικο, τόσο δικό του και δικό μας, συγχωνεύοντας στη μικρή πατρίδα μας όλη την άπέραντη γής και φέρνοντας στις μέρες μας τους μακρινούς αιώνας, που θαρρείς και τό βιβλίο ή τό τραγούδι ή τό έτιδήποτες γράφτηκε σήμερα κι από Ρωμαίο συγγραφέα. Να δείς όμως που κι ή συγγραφέας δέ χάνει τίποτα, μάς έρχεται από τά ξένα μέρη ή από τους μακρινούς αιώνας με την ίδια την ψυχή του, κ' έδω ίσα ίσα κρύβεται τό μυστικό του Πάλλη, τό μυστικό της μεγάλης επιτυχίας του. Πάρτε όποια τύχει από τίς μεταφράσεις του, βάλτε και τό πρωτότυπο κάτω, μελετήστε, συγκρίνατε, και δίχως τόν παραμικρό κόπο θα φτάσετε σ' αυτό τό συμπέρασμα.

Παράδειγμα· Κύκλωψ στίχος 37—40.

Τί ταῦτα; μὴν κρέτος σικινιδῶν
θμοῖος θμῖν νῦν τε χῶτε Βαχχίῳ

κώμοις συναππίζοντες 'Αλθάας δόμους
προσῆτ' αἰδαῖ; βαρβέλτων σαλούμενοι;

Μετάφρ. Πάλλη, σελ. 8.

"Αχ ποῦ μοῦ καταντήσατε ! Δέ μοῦ χορο-
πηδάτε τώρα σάν καί τότες, σά μοῦ κοπιάζατε
σιτουπὶ σὸν πύργο τῆς Μολόχας μὲ τὸ Βάκχο
ἀγκυλισμένοι, καὶ μὲ λαγοῦτα καὶ τσακίσματα
μοῦ σαίονατε τὸν καλαματιανό.

Ότα δημοσιεύονταν ή «Κύκλωπας» στο Νουμά,
θυμάμαι, ένας ρεπόρτερ της «Εσπερινής» συλλόβρισε
τόν Πάλλη ἀγοράμιστο ! γιατί δέν ξέρει, λείει, πῶς
στήν ἐποχὴ τοῦ Εὐριπίδου εἶταν ἄγνωστος ὁ Καλα-
ματιανός. Φυσικά, ἀφοῦ καὶ στήν ἐποχὴ τοῦ Μιστρι-
ώτη τυχαίνει νάναι ἄγνωστη ἡ λογική.

"Αλλο παράδειγμα. Κύκλωψ στίχ. 317.

Τά δ' ἄλλα κόμπει καὶ λόγων εὐμορφίαι.

Μετάφρ. Πάλλη σελ. 23.

Καθ' ἄλλο λόγια ναι παχιά, ρητορικές
Βουλῆς.

"Αν μπορούσε ναποδοθῶν πιστώτερα μά και ζων-
τανώτερα τά παχιά και κούφια λόγια παρά με τίς
ρητορικές της Βουλῆς μας !

Κι ἄλλο· Κύκλωψ στίχ. 487—490

σίγα, σίγα. Καὶ δὲ μεθύων
ἄχαριν κέλαδον μουσιζόμενος
σκιὰς ἀπώδης καὶ κλαυδόμενος
χωρεῖ πετρῖνων ἔξω μελίδρων.

Μετάφρ. Πάλλη, σελ. 29.

Σώπα σώπα, τί νά μεθυσμένος
βγαίνει τώρα ἀπ' τὴν κόφια σπηλιὰ,
καὶ γκαρούστρα σάν Πλάκας ἀηδόνι
γλυκοχώνει λαλιά.

Οί λέξεις οί περισσότερες σβήνουν, χάνονται, μά
τό νόημα μένει και μάς ξαναρχεται ὕστερ' ἀπὸ τό-
σους αἰῶνες δλοζώντανο κι δλοδρόσο.

Σῶνουν οί συγκρίσεις. ἔχι νά δείξουν ἄν εἶναι
πιστή ή μεταφράση, ἀλλὰ τό πῶς δουλεύει ὁ Πά-
λλης. Αυτό όμως θάν τό δείτε καλύτερα σέ τοῦτο τό
κομμάτι, που πρωτομπλίνει ή Κύκλωπας στή σκηνή
καὶ θυμώνει με τά Σατυροπούλα. Τό κομμάτι αυτό,
κατά τή γνώμη μου, εἶναι τό πιό χαρακτηριστικό
καὶ φανερόναι όλη τή δύναμη κι όλη τήν τέχνη του.

Κύκλωψ στίχ. 203—211.

ἄνεχε, πάρεχε, τί τάδε; τίς ή ραθυμία;
τί βακχιάζεις; οὐχὶ Διόνυσος τάδε,
οὐ κρόστλα χαλκοῦ τυμπάνων τ' ἀράγματα.
πῶς μοι κατ' ἄντρα νεόγωνα βλαστήματα;
ή πρὸς τε μασοῖς εἰσι χυτὸ μητέρων
πλευράς τρέχουσι, σχοινίοις τ' ἐν τείχεσι
πλήρωμα τυρῶν ἐστίν ἐξημελγμένον;
τί φατε; τί λέγετε; τάχα τις θμῶν τῷ ἔλῳ
δάκρυα μεθήσει· βλέπει' ἄνω καὶ μὴ κάτω.

Μετάφρ. Πάλλη σελ. 18.

Τί τρέχει, ὁρέ; Στάσον, ὁρέ, νὰ δῶ. Ὁρέ, τί κάθεστε; Μωρὲ τί, σὶά τραγούδια μου τὸ ρήξατε; Ἐδῶ δὲν ἔχει Βάγκους, νταβούλια ἔδῶ δὲν ἔχει καὶ ζουρνᾶ καὶ ντέφια! Πῶς πᾶνε, λέω ἐγὼ, μέσ' στὴ σπηλιά τ' ἀρνιά μου τὰ μικρούλια; Τρέχουνε τώρα μὲ τίς μάννες καὶ βυζαίνουνε; Μὰ ἀρμέξατε τίς προβατίνες πρῶτα καὶ γιομίσσατε τὰ τυροβόλια τὰ πλεχτά; Τί λέτε, ὁρέ; πῶς δὲ μιλάτε, ὁρέ; Στυλιάρη πού σᾶς λείπει! (Παίζει τὸ ρόπαλό του). Βρὲ, τί τηράτε χάμου; Ἀπάνου τὰ κεφάλια, τὸν ἀνήφορο!

Ἐδῶ ταιριάζουν ὅσα ἔχει γράψει ἄλλοτε ὁ ἴδιος ὁ Πάλλης· «Ὅτα διαβάζεις τὸ πρωτότυπο, σοῦ παρασταίνει ὁ νοῦ σου μιὰ εἰκόνα. Ἀπ'τὴ τὴν εἰκόνα πρέπει νὰ δώσει τὸ μετάφρασμα». Ἐγὼ τὸ πῆγα ἀνάποδα, μὰ τὸ ἴδιο κάνει· διάβασα πρῶτα τὴ μετάφραση, σκημάτισα μιὰ εἰκόνα στὸ μυαλό μου, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτὴ τὴν εἶδα ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτη ὅτα διάβασα ὕστερα καὶ τὸ πρωτότυπο. Τὸ ἴδιο ἔκανα διαβάζοντας καὶ τὸ μεθῆσι τοῦ Κύκλωπα. Ὁ Εὐριπίδης λέει·

ἄλλος Γανυμήδην τόνδ' ἔχων ἀναπαύομαι
κἄλλιστα νῆ τὰς Χάριτας· ἦδομαι δὲ πως
τοῖς παιδιοῖσι μᾶλλον ἢ τοῖς θῆλεσιν

μὰ ὁ Πάλλης μὲ τέχνη θαυμαστὴ κρατιέται στὴ λίγο ἀταίριαστη, γιὰ τίς μέρες μας, αὐτὴ κατηφοριὰ, πού ἕνας πρωτόπειρος θὰ κατρακυλοῦσε καὶ θάσπαζε τὰ μούτρα του, καὶ βάζει στὸ στόμα τοῦ μεθηνόμου Κύκλωπα αὐτὰ τὰ λόγια·

«Ἐγὼ ἔχω ἐδῶ τὴν Ἀφροδίτη, τί γυρῶ βέβαια Χάρες;... Μὴ φεύγεις, Ἀφροδίτη... στάσον, Ἀφροδιτούλα... πού μου πήγες, Ἀφουριδοτάκι μου;»

Ἐνας πρωτόπειρος, ἀλήθεια, θὰ κατρακυλοῦσε σ' αὐτὴ τὴν κατηφοριὰ, μὰ ὁ Πάλλης ἐκρατήθηκε γερὰ καὶ παληκαρίσια καὶ ἄφισε νὰ κατρακυλήσουνε στὸ γκρεμὸ οἱ πέντε κατωπινόι στίχοι πού δὲ στέκονται πιά, μιὰ καὶ φεύγει ὁ Γανυμήδης ἀπὸ τὴ μέση. Ὁ «Κύκλωψ» παίρνει, πάνου στὸ μεθῆσι του, τὸ Σιληνὸ γιὰ Γανυμήδη, ὁ «Κύκλωπας» τὸν παίρνει γι' Ἀφροδίτη, καὶ ἔτσι ὅλα πᾶνε μιὰ χαρά. Θαρρῶ καὶ χρειάστηκε κάπια ξεχωριστὴ μαστοριά

γιὰ νὰ βολευτεῖ τόσο περίφημα τὸ πρᾶμα.

Ὅσο γιὰ τὰ Χορικά, ἡ καλύτερη κρίση θάναί, θαρρῶ, νὰ ξανατυπώσω ἐδῶ τὸ πρῶτο Χορικὸ, πού τυπώθηκε δυὸ φορές ἴσαμε τώρα στὸ «Νουμᾶ», μὰ πού καὶ χίλιες δυὸ φορές νὰ τυπωθεῖ πάντα μὲ εὐχαρίστηση θὰ διαβάζεται.

Ποῦ μου τρέχετε, ἀφέντρες μου,
πού μου πᾶτε, κοκκίνες,
κάτου ἐκεῖ στοὺς γκρεμούς;
Ἐδῶ ἔχει στρουγγα ἀπάνεμη,
ἐδῶ χλωρὸ χορτάρι,
ἐδῶ νεράκια κρούσταλλο
π' ἀπ' ὀρθοβράχια σιάζουν.
Ἀκούτε μὲ τί χάρη
τ' ἀρνάκια σας βελάζουν;

Ἰστ! Ἐκεῖ μὴν πᾶς
Ἰστ! στὴ δροσερὴ πλαγιά!
Πέτρα, ὁρέ, θὰ φᾶς!
Πρόγγα, ὁρέ κριάρι,
τοῦ κοπαδιοῦ μπροστάρη,
πρόγγα, νᾶχεις γιά.

Λύστε, ἀνοίξτε τίς ρῶγες σας·
τὰ προσημένα μαστάρια
λαχταράει πᾶσα ἀρνί.
Εἶναι μικρὰ τὰ κούτσικα,
μικρούλια πού πεινᾶνε·
ἀχάιδεφτα ἀπ' τὴ χαραβγῇ,
ἀτάϊστα ὡς τὸ βράδυ,
τίς μάννες καρτεροῦνε
ἀπ' τὸ παχὺ λειβάδι.

Ἰστ! Ἐκεῖ μὴν πᾶς
Ἰστ! στὴ δροσερὴ πλαγιά!
Πέτρα, ὁρέ, θὰ φᾶς.
Πρόγγα, ὁρέ κριάρι,
τοῦ κοπαδιοῦ μπροστάρη,
πρόγγα νᾶχεις γιά.

Ἀχ πάει τὸ χαροκόλι!
Αὐτοπλέξουδης Βάγκας δὲ χορέβει σειρά.
Πᾶν τούμπανα, πᾶν κρότοι
σ' ἀσημένια τριγύρω νερά.
Σταλιὲς κρασοῦ ξανθοῦλες,
Ἀφροδίτης κνήγι σ' ἀνθισμένη πλαγιά,
ἔχετε γιά! Νυφοῦλες
λεφναστράγαλες, ἔχετε γιά.
Ὡ Βάγκο, ὦ βλάμη ἀγαπημένε,

τὰ χρυσόκλωνα μαλλιά
πού τάνεμιζεις, πού, καημένε,
δίχως γέλια καὶ φιλιὰ;
Τὸν πιστό σου ἔλα γλύτωσε βλάμη,
πού μὲ τράγου προβιά
Κύκλωπα ἄγριο δουλέβει,
πού τὸ δάκρυ τοῦ χύνει ποτάμι
κι ἄχ! τὰ γέλια ποθεῖ καὶ ἀναδέβει
μὲ καημένη καρδιά.

Θυμάμαι, ὅταν πρωτοτυπώθηκε τὸ ἀθάνατο αὐτὸ τραγούδι στὸ «Νουμᾶ», σὶά Ὁρεσσειακὰ, πόσο μᾶς ἔρεσε καὶ πόσο μᾶς ἐνθουσίασε ὅλους. Ἀπόξω τὸ μάθαμε καὶ τὸ συχνολέγαμε καὶ μάλιστα τοὺς τελευταίους στίχους τοῦ πού εἶχε βρεῖ τρόπο ὁ Πάλλης νὰ χώσει σ' αὐτοὺς τὸ μπάρμπα-Μιστριώτη, πού καὶ τώρα, πού τύπωσε τὸν «Κύκλωπα» σὲ βιβλίο, δὲν τὸν ἔχασε, μὰ χάρισε στὸν Κύκλωπα «ἀμορφικὰ Μιστριώτικη» καθὼς ἔκανε καὶ τὸν Σιληνὸ «γέρο κασιόδακι» (ἔτσι τὸν λέει τὸ Χιτζηδάκη, ὁ Πάλλης) καὶ μικρούλη.

Τὸν πιστό σου ἔλα σῶσε στρατιώτη
πού μὲ τράγου προβιά
δουλὸς εἶναι σκαπάνα Μιστριώτη,
καὶ τὴ μύτη βουλώνει
μὴ τὸν πνίξει ἡ φοιχτὴ μυρουδιά
π' ὅλο γύρω φλομώνει.

Κι ὅσοι δὲν εὐτύχησαν ἀκόμα νὰ διαβάσουν τὸν «Κύκλωπα», πιστεύω νὰ κατὰλαβαν τὴν ἀξία του, ὅχι ἀπὸ τ' ἀδύναμα λόγια μου, μὰ ἀπὸ τὰ κομμάτια τοῦ ἴδιου τοῦ «Κύκλωπα» πού δημοσίεψα. Τὴ φιλολογικὴ ἀξία του, εἶπαμε, θὰ μᾶς τὴν πεῖ ὁ Παλαμᾶς μιὰ μέρα· καὶ περιμένουμε. Κ' ἐπειτα τὸ κατὸ κατὸ, ὁ Πάλλης δὲ γράφει γιὰ νὰ κρίνεται· γράφει γιὰ νὰ διδάσκει· καὶ καλὸτυχὸς ἐκεῖνος πού ἀντὶς νὰ χάνει τὴν ὥρα του νὰ βρεῖ σὲ ποῖο μέρος πέφτει ὁ Πάλλης ὅξω καὶ ποῖο μέρος τὸ ἀποδώνει πίστὰ, σκύβει μ' εὐλάβεια πάνου στὰ ἔργα του καὶ κοιτάζει νὰ ὠφεληθεῖ καὶ αὐτὸς λιγούλακι ἀπὸ τὴ φωτεινότητῃ δουλιὰ του.

Τὸ ξέρω πῶς μερικοὶ θὰ στραβομουτσουναίνουν μ' αὐτὰ πού γράφω, μὰ δὲ μὲ νοιάζει καθόλου. Ὁ Πάλλης τὸ ξέρε πολὺ καλά πῶς δὲν τὰ πολυκαταφέρνω στὶς κολακειές· τὸ ξέρω καὶ ἐγὼ πολὺ καλά πῶς δὲν παίρνει καὶ λόγου του ἀπὸ κολακειές· τὸ ξέρω ἀκόμα καὶ τί θὰ μού γράψει ἂν τοῦ ἀρίσει τὸ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

ΟΙ ΓΛΑΥΡΟΙ

Τοῦ Ἑφταλιώτη

«Ἡ Ζάχενα περπατεῖ πάντα καμαρωτὴ, τὴν ξέρουμε πόσο ψυροπερήφανη εἶναι. Μὰ τώρα, πού κάνει μπάνια μὲ τὸ Λενιὼ—νὰ καὶ νὰ καὶ αὐτὸ κουνιέται ὅταν περπατεῖ—δὲν ἀγγίζει τὴ γῆ. Λένε πῶς εἶναι αὐτὸ τὸ μορφώτερο κορίτσι τοῦ χωριοῦ. Μπορεῖ, δὲν ἔλεγε ὅχι... Μὰ, εἶδες, ἤθελαν καὶ μπάνια. Σήμερα ὅτι τράβηξε ὁ Ζάχος ὅξω τὸ καίκι του ἀπ' τὴν πολλὴ δουλειὰ. Αὐτὲς ἤθελαν νὰ φᾶνε τὰ δουλεμένα».

«Νὰ καὶ ὁ Καμένος, ὁ ἀρχαῖος καὶ βρώμιος, τῆς πάει τῆς Ζάχενας φάρια χωρὶς νὰ τοῦ γυρέψει, νὰ τοὺς καλοπάρει. Δὲς πῶς τὸ κοιτάζει τὸ Λενιὼ. Κάποτε, λένε, τοῦχε στείλει γράμμα καὶ λουλούδια. Μωρὲ πρόσωπο».

Κι αὐτὸς τώρα θὰ περίμενε νὰ βρεῖ καίκι. Ὁ Ζάχος τὸν εἶχε ναύτη καὶ τὸν ἐδιώξε τραβῶντα. Γιατὶ νὰ μὴν καθίσει καὶ αὐτὸς στὸ λιμάνι νὰ κάνει

μπάνια; Ἄν ἦταν κείνη Ζάχενα ἦταν καὶ αὐτὸς Σύρμος. Νὰ ἰδεῖς πού καὶ αὐτὲς τίς μέρες ὁ Καμένος θὰ ψάρευε (σύντροφος μὲ ψαροκάϊκο ἦταν) ἕνα γύρω καὶ ὅλο καὶ μπροστὰ στῆς Ζάχενας τὸ καλύβι θὰ συργιάνιζε. Τὸ περισσότερο γι' αὐτὸ θὰ ἔμενε.

Παράγγειλε στὸ χωριὸ ροῦχα νὰ τοῦ στείλουν καὶ ὅ,τι εἶχε τὰ πήγε μὲς τὸ καράβι τοῦ Φῶτη, πούν' ἐκεῖ ἀραγμένο ἀπὸ καιρὸ.

Μὲ λαχτάρα εἶχε ξαντικρύσει τὸ βράχο τοῦ χωριοῦ του ἀπὸ μακρυνὸ ταξίδι. Καὶ τώρα πού βασιλεύει ὁ ἥλιος ζουγραφίζοντα τίς ράχες καὶ τίς ρεματιές τοῦ γιγαντοῦ τοῦς μὲ χρυσὸ φῶς καὶ ἴσχιον νύχτιον, θυμῶνταν μὲ λύπη κείνο τὸ δρόμο τῶν πηγαδιῶν, πού θὰ περνοῦσε ξεμανίκοτος μὲ χυτὰ μαλλιά καὶ ἀγνώριστος καὶ ποθητὸς ἀπ' τὸ ταξίδι. Θὰ ἔκλεφε καὶ καμμιὰ ματιά ζαφειρένια γέροντας πᾶνω στὰ κλαδιὰ τοῦ δρόμου, νὰ περάσουν δίπλα ἀρχαῖες οἱ κόρες. Εἶχε βαριστηθεῖ τόσον καιρὸ μὲ τὰ κουπιὰ, μὰ τί ἄλλο νὰ κάνει; πῆρε τὴ βάρκα τοῦ καραβιοῦ καὶ συργιάνιζε· τραβοῦσε κάμποσο καταπάνω στὰ παραλυμένα, γιὰτὶ ὁ μπάτης εἶχε πέσει, κύματα πού ὕστερα σπρωχτὰ τὸν ἔφερναν μὲς τὸ λιμάνι. Πᾶλε τράβηξεν ἐπάνω στοὺς κάβους μακρυὰ τραβιόμενος ἀπὸ μακρινὲς φωνὲς φαρᾶδων στοὺς ἔρημους γιालούς, ἔδεσε τὴ βάρκα σ' ἕνα βράχο καὶ

τὰ χέρια ἐμπλέξε γύρω στὸ γόνατο, ἐκεῖ πού τὸ κύμα κουνάει τὴ βάρκα πρῶμα-πλῶρη, ὥσπου βγῆκε τὸ φεγγάρι.

Ὅταν βγῆκε τὸ φεγγάρι ἀμόλησε τὴ βάρκα, τὴν ἐσπρωξε τὸ νυχτόμασκα ἀλαφρά. Ἐδεσε τὴν παρούμα στὸ καράβι καὶ ἀνέθηκε τὴν ἀνεμόσκαλα σὰ φάντασμα—στὴν ἴδια μεριά, εἶχ' ἀκούσει, ἦταν ἀραγμένο πάλε ἕνα καράβι, πού τὸ ἀνέβηκαν τὰ φαντάσματα, γιὰ νὰ πάρουν τὴ μιλιὰ τοῦ ναύτη, πού τὸ φύλαγε ὅσο ἀργὰ καὶ ἂν πάτησε, ὅμως φώναζε τὸ κοιμώμενο νυχτόπουλο τοῦ καραβιοῦ. Πῆγε καὶ ὕστερα καὶ αὐτὸς.

Μιὰ ἔννοια τὸν ξύπνησε πρῶτ', ἐνῶ ἔρχιτε κιόλα νὰ περπατεῖ βαριά στὴν κοδιέρτα ὁ μουτσός. Ἦλιος δὲν ἔχει χτυπήσει ἀκόμα στὴ θάλασσα. Ἀντίκρυα στοὺς βράχους, νὰ τὰ σεντόνια, ξεντύνονται ἡ Ζάχενα μὲ τὸ Λενιὼ. Ἀργὰ ἀπ' τὰ μαγαζιὰ δῶθε ἔρχεται μιὰ βάρκα καθρεφτιζόμενη στὸ γιάλο. Ὁ Καμένος μόνος του στὴν πλῶρη ὀρθὸς καὶ ἀδαράρει μὲ τὸ κοντάρι τοῦ γάντζου. Φαίνεται, δὲν πῆγαν γιὰ ψάρια, τ' εἶχε φεγγάρι ἀπόψε. Κάποτε τραβάει τὸ γάντζο, τάχα γιὰ χταποδὶ νὰ βγάλει, μὰ τὸν βγαίνει πάντοτε ἀπάνω ξερὸν ὡς τόσο προχωρεῖ. Καὶ τὸ Λενιὼ κρεμάστηκε ἀπ' τὸ βράχο μ' ἕνα πουκάμισο, τὰ πόδια τῆς λάμπουν πᾶνω ἀπ' τὸ γόνα, καὶ

ἔρθρω μου, θά μού γράψῃ ξερά· «Καλά τὰ εἶπες γιά τόν Πάλλη». Ἄν ἔχῃ· «Τίποτα δέν κατάφερες νά πείς γιά τόν Πάλλη». Γιατί ὁ τι κι ἂν τοῦ γράψῃς, θάν τὸ διαβάσει πάντα σά νῆσαι γραμμένο γιά ξένον καὶ θά κοιτάξῃ μοναχά νά δεῖ ἂν εἶναι γραμμένο καλὰ κι ἂν ὠφελεῖ τὸν ἄγωνά. Για τὸν ἑαυτό του τίποτα. Ὅλη τῇ δουλιᾷ του τὴν εἶχε ἀφιερωμένη στὸν Ἀγώνα, κ' εἶναι τέτια ἡ δουλιὰ του ποὺ ὅσο ἀπλώνεται μ' αὐτὴ ὁ Ἀγῶνας τόσο πυργώνεται καὶ τὸ δικό του τῶνομα. Ἡ Ἰλιάδα, τὸ Βαγγέλιο, ὁ Θουκυδίδης κι ὁ Κύνκωπας εἶναι τίς-σερεις γερεὶς κολῶνες ποὺ μπήκανε στὸ Ναὸ τῆς Ἰδέας, μὰ καὶ τέσσερεις χρυσὲς σμίλες ποὺ σκαλί-σανε τῶνομά του στὴν πλάκα τῆς Ἀθανασίας.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Υ. Γ. Μιά παρατηρησοῦλ' ἀκόμα· ὅσοι ξαφνιστοῦνε μὲ τοὺς «ἀπαλλαγέντες», τίς «ρητορικές Βουλῆς», τὸν «καλαματιανὸν» τὸ «ἀπὸδόνι τῆς Πλάκας» τὰ «τσαρούχια» τίς «Χατζηδακίδης» (=ψευτιές), τοὺς «ρουσφετὰβ-δεσ», τὰ «Ἀμὴν», καὶ ἄλλα τὰ συγκαίριστα ποῦχει σκορπισμένα μὲ τέση τέχνη καὶ τόσο δικιολογημένα δὴ κ' ἐκεῖ στή μετάφραση, θά ξαφνιστοῦν ἀκόμα περισσότερο, μπορεῖ καὶ νά χτυπήσουν τὸ κεφάλι τοὺς στὸν τοῖχο, ὅταν ἀκού-σουν τὰ Σατυρόπουλα νά τραγουδοῦν τὸν ἐθνικὸ ὕμνο «Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη...» τῇ στιγμῇ ποὺ ὁ Δυσσέας χώνει τὸ πυρωμένο παλοῦσι στὸ μάτι τοῦ Κύνκωπα. Θαρρῶ πὼς αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ δικιολογήσει κανεὶς κ' ἔτσι ἀφοῦ ὁ Σιληνὸς παρουσιάζεται σὰ Χατζηδάκης κι ὁ Κύνκω-πας σὰ Μιστριώτης, ἡ μετάφραση ἔρχεται περισσότερο σιμά μας καὶ ντύνεται κάπιο μαγνὰδι συβολισμοῦ· ὅσα λοιπὸν ξεκατώνεται ὁ Κύνκωπας, πᾶει νά πει πὼς βγαίνει ἀπὸ τῇ μέση κι ὁ Λογιωτατισμὸς· καὶ τότε σι' ἀλήθεια ταιριάζει νάκουσετὶ κι ὁ Ἐθνικὸς Ὑμνος, ἀφοῦ τότες ἀποχτοῦμε τὴν ἀληθινὰ μας Λευτεριά.

Δ. Τ.

ΑΙΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΣΑΛΟΝΙΟΥ

ΖΗΛΕΙΑ

Κοντόβραδο καλοκαιριοῦ καὶ βγῆκανε στὸ μπαλ-κόνι τ' ἀρχοντικοῦ σπιτιοῦ νά τὰ ποῦνε. Δυὸ τύποι ἀντίθετοι, ἡ μιὰ ξανθὴ κ' ἡ ἄλλη καστανὴ, ἡ μιὰ μὲ τῇ ματιᾷ ἡσυχῇ καὶ γλυκειᾷ, ἡ ἄλλη μὲ δυὸ μάτια ἀνήσυχα, διαβολεμένα. Ὅπως ἦσαν ἀκουμ-πισμένες στὰ κάγκελα τοῦ μπαλκονιοῦ μὲ τὰ κεφά-

πέρτει στὴ θάλασσα. Τραβάει ἀνοιχτά, ἡ βάρκα, ποὺ βλέπει, δῶ τὴν ἀποδιρίζει. Ὁ Καμένος τὸ κα-ταλαβε καὶ στάθηκε· κάνει πὼς μαζώνει τὰ σκοι-νιά μὲς τῇ βάρκα, δίνει, βλαστημάει τάχα κοιτά-ζοντα χαμπηλά πάντα ἐκεῖ. Ἡ μάνα τῆς τῇ φώ-ναξε ποὺ πᾶει βαθιά. Αὐτὸς βάνει τὰ κουπιὰ, δίνει τοὺς στρόπους καὶ τραβάει ἀγάλια ἀγάλια. Στους βράχους ἀπάνω, στὸ μικρὸ καλύδι, ἀνοιξε ἡ πόρτα καὶ βγήκεν ὁ Γιάννης, ἕνα πλουσιόπαιδο, ποὺ κάνει μπάνια κι αὐτὸς. Μισοντυμένος πλένεται καὶ φκιά-νει τὰ μαλλιά του. Τὸ Λενιὼ γύρισε καὶ κολυμπᾷ ὁλομπρὸς ἐκεῖνὸ τὸ μέρος ἀπάνω στὸν ἥλιο, ποὺ χύ-θηκε ἀπ' τὸ βουνό. Ὁ Καμένος κοιτάζει μιὰ αὐ-τόν, μιὰ κεῖνη μὲ κακότροπο βλέμμα.

— Ἐ Καμένε, τ' ἀφάνισες τὰ χταπόδια γλέπω, πετάχτηκε ὁ Σύρμος.

— Ἀφῆσες ἐσὺ νά βγάλω κ' ἐγὼ κανένα;

— Τί νά σοῦ κάνω κ' ἐγὼ. Δὲ σοῦ φταίνε τὰ χταπόδια, ποὺ δέν μπορεῖς νά τὰ βγάλεις.

— Ὁχ ἀδερφέ καὶ σύ.

— Εὐλο ποὺ θέλεις, λέω γώ!

Ὁξω βγήκε σὲ λίγο ὁ Σύρμος. Βρῆκε τὸ Ζάχο. Περνοῦσε τοῦτος δίχως ὄρεξη νά τοῦ μιλήσει. Θαρρῶσεν ἴσως πὼς θά τοῦ βαστοῦσε κάκια, γιατί τὸν ἀφῆσεν ἀπ' τὸ καίκι. Μὰ ὁ Σύρμος τὸν ρώτησε μὴν

λια τοὺς κοντά, ποὺ τὸ χρῶμα τῶν μαλλιῶν τῆς μιᾶς εἶδνε περισσότερὴ ζωηράδα στὸ χρῶμα τῶν μαλ-λιῶν τῆς ἄλλης, φαινόταν μιὰ εἰκόνα, ποὺ παρ-σταίνει τὴν ἀντίθεση.

— «Τί κρίμα, εἶπε ξάφνου ἡ ξανθὴ, ποὺ δέν ἤρ-θες χτὲς τ' ἀπόγιομα στὸ τέννις! περάσαμε τόσο καλὰ, κόσμος περισσότερος ἀπὸ τίς ἄλλες φορές, ἡ συντροφιά μας ὅλη καὶ παραπάνου ἡ Ἀσπασία, πολ-λὺ χαριτωμένη, μ' ἕνα κκινούριο φόρεμα, ποὺ τὸ-φτείαζε ἐπίτηδες γιά τὸ τέννις καὶ τὸ ποδήλατο»!

— Ὁ μοναχὸς λόγος, ποὺ μὲ κάνει νά χαίρου-μαι, ποὺ δέν ἤρθα. Ξέρεις, πὼς γιά τὴν Ἀσπασία δέν ἔχω τὸ δικό σου θαυμασμό· σὺ βλέπεις τὴν ἐπι-φάνεια καὶ γώ τὸ βάθος. Για τοῦτο δέν τὴν πολυ-γουστάρω.

— «Δέν ἔχεις δίκιο, γιατί ἐξὸν ἀπὸ τίς φυσι-κὲς χάρες τῆς εἶναι καὶ πολὺ καλὴ, πολὺ γλυκειά, πολὺ περιποιητικιά. Ἐχει λαμπρὰ αἰσθήματα αὐτὴ ἡ νέα».

— «Πόσο ἀλαφριά σκέφτεσαι! Μ' αὐτὸν τὸν ἀέ-ρα Παναγιῆς, ποὺ κατάρθωσε νά δανειστῇ γιά ὅ-ταν, ὑποθέτω, βρίσκεται στὸν κόσμος, κατορθώνει καὶ σὰς κουτιάει ὅλες. Εἶναι πολὺ ἐξυπνη, γιατί ξέρει καὶ σὰς παίζει. Νά μιὰ τῆς κατρεγαριά, σὰς ἐπείσει ὅλους μὲ τὸν τρόπο ποὺ ντύνεται, πὼς δέν ἔ-χει διόλου κοκεταρία κ' ἔτσι ὅλοι τὸ πιστεύατε καὶ λέτε πάντα, πὼς εἶναι ἡ μοναχὴ νιά, ποὺ ντύνεται ἀπλά. Κι' ὅμως στὴν κοκεταρία ἴσα-ἴσα ξεπερνᾷ ὅλες μας. Ξέρει, γιατί ἔχει κάμει μελέτη καὶ μελέ-τη ἀληθινὴ, πὼς μονάχα τὸ σεμνὸ ταιριάζει στή μορ-φή καὶ τὸ κορμὶ τῆς, γι' αὐτὸ εἶναι κι' ἀπλή. Μὰ πὲς μου, ἐφόρεσε ποτὲ κάτι, ποὺ νά μὴν τῆς πηγαί-νη; Ὅλες μπορεῖ νά γελαστοῦμε σ' αὐτὸ τὸ ζήτη-μα, ἡ Ἀσπασία δὲ γελιέται ποτέ. Αὐτὸ δέν εἶναι κοκεταρία»;

— «Καὶ τὸ λὲς ἐλάττωμα νά τῆς ἀρέσῃ νῆσαι καλοντυμένη»;

— «Ὁχι, καθόλου, τὸ ἐναντίο μάλιστα, ἀλλὰ μὲ φουρκίζει, ποὺ ὁ κόσμος τὴ λιβανίζει, χωρὶς νά βλέπει τὴν ἀλήθεια καὶ ποὺ αὐτὴ δέχεται τὰ λι-βάνια του μὲ τὴν ἰδίᾳ σεμνότη, ποὺ ποτὲ δέν τὴν ἀφήνει, γιατί ξέρει— τὸ σπούδαξε κι' αὐτὸ— πὼς τῆς δίνει μεγαλῆτερη χάρη, ὅπως μιὰ ἄλλη γελᾷ, γιὰ νά δείχνῃ τὰ δόντια τῆς, ὅταν εἶναι ὁμορφα, κι' ὅταν τὸ χέρι τῆς εἶναι ἀριστουργηματάκι, προσ-παθεῖ ν' ἀποφεύγῃ τὸ γάντι καὶ λείει, πὼς τὴν στε-νοχωρεῖ. Ποιὸς μπορεῖ νά νοιώσῃ ποτὲ τὴ γυναῖκα;

ἔχοντας τί ἄλλο νά τοῦ πει,

— Τί χαμπάρια καπετάνιο; κάτω κάθου;

— Ὁχι, στὸ χωριό, στὴν πεθερά μου, εἶπε καὶ τραβήξε.

Κεῖ ποὺ καθόνταν τὴ νύχτα οἱ δυὸ τους στὸ φεγγάρι ρώτησε τὸ μούτσο.

— Μὴν εἶδες ἀπόψε τὸ Ζάχο;

— Τοῦ Καμένου τὸν πεθερό; κεῖνος πᾶει στὸ χωριό ὅρα τοῦ σπερινοῦ. Γιατί; πὼς ρωτᾷς;

— Τίποτε, ἴσως καὶ φύγει. Μπορεῖ νά μὲ πῆρε συντροφο πάλι.

Τὴν ἄλλη βραδαῖα τὰ σούρουπα πέρασε ἀπ' τὸ καλύδι μπροστὰ καὶ τίς καλησπέρισε· καθόνταν κι ἄλλες γυναῖκες καὶ κουβέντιαζαν. Ἀργοῦσε τὸ φεγ-γάρι νά βγεῖ. Μιὰ μπρατσέλα στὸ σκότος ἐρχότανε μὲ τὰ κουπιὰ, μὲ τὴν ἐξωρῆ. Ἦρθε κι ἀράξε σιμά στὸ καράβι, οἱ ναῦτες μ' ἕνα φανάρι μπήκαν. στή βάρκα καὶ βγήκαν ἐξω, τὰ κουπιὰ πιτσίλιζαν στή θάλασσα. Πάλι ὕστερα σιωπὴ ἀπλώθηκε. Κι ἔξα-φνα χύθηκε στήν κορφή τοῦ βουνοῦ ἕνα μυστικὸ φῶς, μιὰ λουρίδα, ποὺ κατεβαίνει ἀργά. Φώτισε τὴ στοι-χιωμένη μονοιά, στή μέση τοῦ δρόμου γιά τὸ χωριό καὶ τὸν πύργο τῶν Ἀρβανίτων, ποὺ βρίσκεται ἀπ' τὸν καιρὸ τῆς Τουρκίας. Κ' ἡ θάλασσα μέσα κατὰ τὰ βουνὰ ἐρεξε.

— «Μὰ γιατί τῆς ἔχεις τόση κακία; Ἐγὼ τὴ βρίσκω πολὺ ἀξιαγάπητη».

— «Καὶ γὼ γι' αὐτὸ δέν τὴν χωνεύω. Σεῖς μὲ κάνετ' ἔτσι· ὅλο μού κοπανᾶτε τίς χάρες, τὴ γλυ-κάδα, τὴν ὁμορφιά, τὴν κκλωσύνη τῆς καὶ μὲ κά-νετε θερίο».

— «Μ' αὐτὸ λέγεται ζήλεια. Δέν ἔχεις τίποτα νά τῆς κατηγορήσῃς κι' ὅσα λὲς μονάχα μιὰ ὑπό-θεση δική σου εἶναι, τίποτα πραγματικόν».

— «Τὸ θέλεις ζήλεια; Λοιπὸν, νά τὴ ζηλεύω. Σὲ σένα τὸ λέω, γιατί εἶσαι ἡ καλῆτερη φιληνάδα μου καὶ μπορῶ νά σοῦ πῶ τί ἔχω μέσα μου. Τὴ ζη-λεύω, τὴ ζηλεύω πολὺ. Ὅταν τὴ βλέπω νά μπαί-νη στὰ σαλόνια ἀπλοντυμένη μὲ τὸ κοκκινάδι, ποὺ χρωματίζει τὰ μάγουλά τῆς, καὶ τὸ κατέβασμα τῶν ματιῶν, ποὺ τῆς δίνει τόση χάρη, στενοχωριέμαι. Ὅταν ἔρχεται κοντὰ μου νά μού μιλήσῃ μὲ τὴ γλυ-κάδα τῆς φωνῆς καὶ τὴν εὐγένεια τῶν τρόπων, μὲ κάνει νά ὑποφέρω, κ' εἶναι κάτι, ποὺ μὲ πεθαίνει, νά τὴ βλέπω περὶ τρογυρισμένη ἀπ' ὅλες μας ἀπὸ τοὺς καλῆτερους νέους. Χαραχτήρισε το ὅπως θέλεις, μὰ πιστεύω, πὼς εἶναι μιὰ ὑποκρίτρα καὶ τίποτες ἄλλο, ποὺ ἂν ξάφνου ἀρχίσῃ ὁ κόσμος νά ἐπαινᾷ μιὰν ἄλ-λην περισσότερο ἀπὸ κείνην, θά δείξῃ ἀμέσως τὴ λύ-πη τῆς, ποὺ εἶναι ἡ κακία. Τώρα τὸ νοιώθω, κείνη καὶ μονάχα κείνη, γι' αὐτὸ δὲ βγαίνει κι' ἀπὸ τὸ ρόλο τῆς, ποὺ τὴ συμφέρει νά παίζει».

— «Νά ξερες τί ἐντύπωση μού κάνεις νά σ' ἀ-κούω νά μιλήσῃς ἔτσι· ἕνα μονάχα σὲ δικαιολογεῖ λι-γάκι, ἡ διαγωγή τοῦ Νίκου, ἀλλὰ καὶ δῶ πάλι δὲ φταίει αὐτὴ. Κεῖνος ἀπ' ὅτου τὴν γνώρισε, ἀρχίνη-σε νά τῆς κάμῃ κόρτε».

— «Ἐνῶ πρὶν φαινόταν, πὼς ἀγαποῦσε μένα, τέλειωσε το. Ἄς εἶναι ὅμως, ἐγὼ τὴν ἀντιπαθούσα ἀπὸ πρῶτα, σὰν νῆχα τὸ προαίστημα, πὼς ἐξ αἰτίας τῆς θά ὑπόφερνε ἡ καρδιά κ' ἡ φιλοτιμία μου. Ἡ κόρτε τοῦ Νίκου ἔδωσε μεγαλύτερη δύναμη στήν ἀν-τιπάθειά μου, δὲ μού τὴ γέννησε. Καὶ ποιὸς σοῦ λέει μ' αὐτὸ τὸ Καλογρήστικο ὕφος τῆς, δέν ἔκαμε ὅ τι μπόρεσε γιά νά μού τὸν ἀρπάξῃ; Θεὸς νά σὲ φυ-λάξῃ ἀπὸ τὰ σιγανὰ ποτάμια»!

— «Πόσο ἀδίκη εἶσαι! Πόσο τὸ πάθος σου σὲ κάνει νά βλέπῃς ἀλλοιωτικά τὰ ἰσράματα! Ἡ Ἀ-σπασία εἶναι ἀνίκανη νά παίζει τέτοιες κωμωδίες. Ἄν μποροῦσε νά τὴν γνωρίσῃς κατὰβαθα»!

— «Ἐχω τὴν ιδέα, πὼς μονάχα ψέμα εἶναι τὸ βάθος τῆς, ψέμα μὲ τὴν προσωπίδα τῆς ἀλήθειας,

Κάθονταν καὶ συλλογίζονταν. Ἡ μάνα τοῦ τοῦ παράγγειλε ἀπόψε νά πᾶει στὸ χωριό, γιά νά τοῦ δώσει ρούχα, ἀλλιῶς ἂς πᾶει νά βρεῖ καμιά πε-θερά.

Ἄν δέν τῷστελνε κι αὔριο, θά πήγαινε τὴν ἄλ-λη μέρα.

Πρόβαλε ἀπ' τὸ βουνὸ ἀπάνω τὸ φεγγάρι καὶ τότε ἔπεσε νά κοιμηθεῖ.

Κοιμήθηκε ὥσπου βγήκε ὁ ἥλιος. Τότε τὸν ξυπνοῦσε τὸ ναυόπουλο,

— Σήκω, κολυμπᾶνε γυναῖκες.

Ἐτριψε τὰ μάτια του, τὸν ἔδερνε τὸ ἀντήλιο στὰ μούτρα. Στους βράχους τὰ ρούχα εἶχαν σωρια-στεῖ καταγῆς κ' οἱ γυναῖκες καθόνταν ἀκόμα. Ἡ Ἑλένη μ' ἕνα πουκάμισο, ποὺ τὸ γεράνιο τοῦ ἀντα-μόνονταν ἀπαλά μὲ τὴ γαλιστερὴ ἀσπράδα τοῦ κορμιοῦ τῆς. Ὁ λαϊμὸς τῆς ἐφεγγε. Καὶ γέροντας τὸ πλατὺ κεφάλι πὸτ' ἰδῶ, πῆγε καὶ θάμπωνε τὰ μάτια μὲ στάσεις ζωτικὲς κι ἀπλωνε τὴ μαγεία σὲ στεργιὰ καὶ πῆλαγο. Τὴν κοίταζαν στὰ μάτια οἱ γυναῖκες. Καὶ τότες ἔπεσε ἀλαφρὰ στὸ κύμα. Τὸ πουκάμισο στάθηκε φούσκες στὸν ἀφρὸ, ὕστερα ἔπε-σε· μόνο τὸ κεφάλι ξεχώριζε, ποὺ ἀντίφεγγε ἡ θά-λασσα.

Μιὰ ἄλλη γυναῖκα τραβήξε ἐμπρὸς κολυμπῶν-